

Jiří Šimek. Lékařská etika

Grada Publishing: Praha 2015. 224s. ISBN 978-80-247-5306-5 (print)

Vladimír Uličiansky

✉ MUDr. Vladimír Uličiansky | vladouli@centrum.sk
Doručené do redakcie | Received 12. 5. 2019

Medicína je odzrkadlením histórie ľudstva so všetkými jeho vzostupmi a pádmi a s odvahou pri hľadaní pravdy. V čase, keď si pripomíname 50 rokov založenia Slovenskej diabetologickej spoločnosti som ako dlhoročný člen výboru SDS hrdý na dosiahnuté výsledky, ale zároveň mám obavy o budúcnosť odboru a tiež ma veľmi trápia problémy, ktoré vznikli v spoločnosti. Jeden z mojich spôsobov zvládania stresu predstavuje čítanie múdrych kníh.

V kníhkupectve som našiel knihu Jiřího Šimka *Lékařská etika*. Mnohé kapitoly ma ľudsky oslovili, a preto sa s vami podelím o ich posolstvo. Autor doc. MUDr. J. Šimek, CSc., lekár, internista, psychiater, psychoterapeut a pedagóg patrí k zakladateľom lekárskej etiky v Českej republike. V roku 1990 založil s prof. H. Haškovcovou, CSc., a s ďalšími spolupracovníkmi Ústav lekárskej etiky a ošetrovateľstva pri 3. lekárskej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe, kde sa neskôr habilitoval v odbore lekárska etika. Od roku 2008 vedie katedru etiky a filozofie pomáhajúcich profesií pri Zdravotne sociálnej fakulte Juhočeskej univerzity v Českých Budejoviciach.

Kniha *Lékařská etika* predstavuje ucelený súhrn základných tematických problémových okruhov súčasnej lekárskej etiky a je rozdelená do troch tematických okruhov. Dovolím si uviesť jej členenie a niektoré myšlienky, ktoré ma zaujali.

V prvej časti sú predstavené **filozofické základy lekárskej etiky** od starogréckej filozofie až po súčasnosť. Je tam rozobraný problém pravdy v súčasnej epoche, problém zmyslu počínania človeka, otázka kto je človek a aký je jeho svet. Autor chápe **morálku** ako zložitý, komplexný fenomén, ktorý sa týka ako jednotlivca, tak aj spoločnosti, rozumu aj citov. Morálne rozhodovanie prebieha na vedomej i nevedomej úrovni a môže byť ďalekosiahlo ovplyvnené najrôznejšími ideologickým tlakmi. Morálka spoločnosti funguje ako regulačný činiteľ. Účinnou silou v spoločnosti je aspoň elementárna zhoda v tom, čo je dobré a čo je zlé, ako sa majú ľudia k sebe správať a čoho sa majú vystríhať. Morálka napomáha určeniu spoločných cieľov a motivuje ľudí, aby koherentným spôsobom, každý podľa svojich možností a podľa svojej situácie, pomáhali tieto ciele naplňovať. Morálka jednotlivca je človeku vlastná, nie je iba výsledkom sociálneho tlaku. Výsledky najnovších štúdií ohľadom morálky nás vedú k zanechaniu stredovekého delenia motivácie človeka na rozumnú

(morálnu) dušu a nerozumné vášne. Skúsenosti psychoanalytických psychoterapeutov už niekoľko rokov poukazujú na význam inštinktívnych a emočných motívácií pre rozhodovací proces človeka. **Dnešná lekárska etika** vychádza zo skúseností zdravotníkov a ich pacientov a je zameraná na ovplyvnenie každodennej zdravotníckej praxe. Bližšie sú rozobrané niektoré filozofické diela M. Heideggera, J. Patočku a E. Lévinasa.

V druhej časti sú uvedené všeobecné témy lekárskej etiky, premeny vzťahu lekára a pacienta, otázka dehumanizácie medicíny, nové dilemy objavujúce sa v súvislosti s technologickým pokrokom a problémy výskumu. Z metód morálneho rozhodovania je uvádzaný Aristotelov prístup (*fronésis* – zručnosť zohľadniť vo svojom rozhodovaní pokiaľ možno všetky dôležité okolnosti, ktorých sa rozhodovanie týka), ďalej konzekvenacionalizmus – zvažovanie dôsledkov, princípalizmus – medzi štyri základné princípy v medicíne patria: beneficencia – jednať v najlepšom záujme chorého, nonmaleficiencia – nepoškodiť chorého, respect for autonomy – rešpektovať autonómiu chorého, justícia – spravodlivosť.

Tretia časť knihy sa venuje témam súčasnej lekárskej etiky, ako sú práva pacientov, informovaný súhlas, problém informovania chorého, kompetencia pacienta udeliť súhlas so zdravotníckym výkonom. Medzi závažné otázky patria: rozhodovanie v závere života: eutanázia, dystanázia a paliatívna liečba. Sú tu tiež bližšie rozobrané témy týkajúce sa problémov reprodukcie – potrat, asistovaná reprodukcia, ďalej vysoko problémové etické aspekty klonovania, získavania a využívania kmeňových buniek, výskumu na ľudských embryách a problémy genetiky. V etických problémoch transplantácie orgánov a tkanív bol dosiahnutý konsenzus. Autor sa venuje mravným limitom využívania technológií, etickej regulácie výskumu, vylepšovaniu vlastností organizmu „enhancement“. Zaoberá sa aj otázkou alternatívnej medicíny.

Ďalšie kapitoly sú venované konfliktom záujmov v medicíne, ekonomizácii medicíny, vzťahu lekárov a producentov farmák, konfliktom záujmov vo vedeckom výskume a zdravotne priemyslovému komplexu.

V knihe je možné nájsť odpovede na otázky, ktoré nás trápia nielen v medicíne, ale aj v každodennom živote.